

VESTNIK

Prosvetne zveze v Ljubljani.

Poljudna predavanja v društvih.

Predavanja v naših društvih naj bodo ljudska, ker se zbirajo k njim naši preprosti delavni ljudje s povprečno izobrazbo, ki jo daje naša ljudska šola in časopisje.

Ljudski predavatelj mora imeti namen razširiti in poglobiti znanje poslušalcev v enem predmetov, katerih poznanje ljudem more koristiti v življenju. Bodisi, da razlaga predmet iz šolskega učnega načrta, bodisi da na izobraževalen način opisuje dogodke časa, ali ponazoruje načela, ali bistri pojme in opisuje pomen neznanih besedi..., vedno ima glavni namen obogatiti znanje poslušalcev, četudi je zasnoval predavanje na zanimiv način in vpleta zabavne dogodke in primere med resno razmišljanje, da tako ohrani zanimanje in privlačnost.

Predavanje ni govor, kajti dočim govornik stoje prosto govori v govorniški obliki z namenom, pridobiti voljo poslušalcev za nek določen namen (sklep), predavatelj lahko tudi sedi in bere (ali vsaj časih pogleda na listek, v knjigo) ter nima toliko namena vplivati na voljo, kolikor bolj bogatiti umsko znanje poslušalcev.

Kaj je torej ljudsko predavanje? Je preprosti šolski izobrazbi prostovoljnih poslušalcev primerno prikrojena razlaga dogodkov, predmetov, načel, odnosov, pojmov..., ki širi in pogloblja koristno znanje.

Loči se torej ljudsko predavanje od šolskega v tem, da niso vsi poslušalci

približno enako učeni, nimajo iste starosti in izkušnje, niso po kaki postavi obvezani hoditi in pazno poslušati predavanja, ki bi se vršila po določenem načrtu kakor v šoli.

Ker mora predavatelj razlagati neznane, ali premalo znane, ali napačno razumete dogodke, predmete, načela, odnose, pojme..., se mora predvsem skrbno ogibati v svojem predavanju poslušalcem neznanih besed, predolgihih stavkov, neumljivih pojmov. Razlagati mora neznano s poznanim, zlasti s primerami iz življenja poslušalcev.

Kaj pa je za naše ljudi koristno znanje? Vse, kar jim more koristiti v življenju samo po sebi, ali pa jim omogoči in olajša pridobivanje koristnega znanja (n. pr. nauk umnega gospodarstva, ali pouk, kako naj čitamo knjige). Gotovo je dobro premišljen in po stoletnih skušnjah popravljen, za življenske potrebe sestavljen učni načrt za osnovne in druge šole, ki grade, širijo in poglobljajo dalje izobrazbo na osnovni podlagi ljudske šole (branje, pisanje, računanje, verouk, zemljepis, zgodovina, petje, telovadba itd.), dobro uporaben.

Predavanja in sploh delo v naših društvih ne more biti v nikaki obliki bolj koristno, kakor v obliki prostovoljne ponavljalne in nadaljevalne šole za ljudi, ki ne morejo v višje šole in se ne utegnejo sami dalje izobraževati. Zato smemo trditi: ljudska predavanja naj bodo ponavljalna in nadaljevalna šola za šoli odrasle ljudi. Ponekod serije (vrste, skupine) takih predavanj imenujejo dosti primerno »ljudska visoka šola«.

V takih »šolah« poslušalci ne rabijo (navadno) knjig in zvezkov, ne dobivajo spričeval, predavatelji niso sami profesorji, vendar morejo donášati taka predavanja obilo koristi, če je tvarina dobro odbrana, razporejena, razumljivo in zanimivo prednášana, krog poslušalcev pa stalen.

O čem naj se toraj predava?

Ljudska predavanja, kakoršna so nam potrebna, ločimo v dve vrsti: času in posebnim prilikam primerna, pa zaokroženo splošno izobrazbo v vseh važnih predmetih podajajoča.

Prva vrsta ima namen pojasniti važne lokalne ali splošne časovne dogodke, pojave, vprašanja..., tako da jih ljudje, ki o njih slišijo in berejo, prav razumejo in zamorejo napram njim zavzeti pravo stališče.

Druga vrsta predavanj pa so prava šola, ki po urejenem učnem načrtu podaja izobrazbo, predvsem osnovne pojme in pregled v vseh predmetih (panogah) človeškega znanja, tako da usposobijo rednega, pridnega poslušalca tekom nekaj let precej samostojno presojati sploh vse, kar se nudi spoznanju neštudiranečega človeka v naravi in v družbi, o čemer bi moral imeti vsak odrasel človek svoje mnenje — skratka, ta predavanja naj pomagajo človeku ustvariti si zaokroženo svetovno naziranje.

Ker so naša društva katoliška, je umevno, da se v njih vrši in razlaga v luči večnih krščanskih resnic, v duhu naukov katoliške cerkve, da pomagajo naša društva ustvarjati trden katoliški pogled na svet ali **katoliški svetovni nazor**. Slično se mora to izobraževanje vršiti v duhu narodnem in domoljubnem, tako, da bodo iz naših društev izhajali ljudje, prosvitljeni in utrjeni v ljubezni do Boga, katoliške cerkve, slovenske zemlje in jugoslovanske države. V dosego teh visokih ciljev ljudske prosvete in vzgoje so naša društva ravnotako poklicana kakor naše šole, ker so v bistvu — dopolnjevalna in nadaljevalna šola. Doseči pa morejo v tem važnem pogledu še dosti več, ako pravilno in pridno delujejo, ker obdelujejo že iz-

šolane in tudi v šoli življenja nekoliko izkušene ljudi.

Kako naj predavamo? Tako, da bodo ljudje radi hodili poslušat in bodo lahko spoznali koristnost predavanja. Če je predavatelj pripravljen in vešč stvari o katerih govori, če zna živo, zanimivo govoriti, če zajema pojasnjujoče zglede iz življenja, če pokaže tuintam kako sliko (zemljevid itd.) ali jo nariše na tablo, če razlaga samo ob sebi zanimive ali pa za življenje poslušalcev koristne predmete, ne predolgo, brez tujih izrazov, v kratkih lahko umljivih stavkih — bodo gotovo ljudje hvalili predavanje in predavatelja, bodo hvaležni društvu in bodo radi hodili k predavanjem. Prav posebno še, če po pol — ali enournem predavanju otvori in spretno vodi predavatelj **prost razgovor**, v katerem se z vprašanji, odgovori in dostavki dopolni, kar še manjka do umevanja poslušalcev. Ako po predavanju zdravnik ljudje začno staviti podrobna vprašanja, matere kazati svoje otroke, poslušalci vpraševati v zadevi bolnih svojcev; če juristu stavijo praktična vprašanja iz svojih lastnih zadev itd., je to najboljše znamenje, da se je predavanje obneslo, da imajo od njega korist poslušalci in društvo.

S tem je v zvezi važno vprašanje: **kdo naj nam predava?** Kdor je sposoben tako predavati, da dosega — ako je dobro pripravljen — zgoraj opisane namene. Gotovo je bolje, ako predavatelj razlaga stvari, ki spadajo v njegovo stroko, ki jo je študiral in se v nji tudi praktično udeleževal, kakor če govori o tvarini, ki mu je popolnoma neznana. Bolje je, če ve več, kakor manj o stvari, o kateri govori, oziroma, če ima večjo splošno izobrazbo in skušnjo. Zmožen mora biti tudi gladko, razumljivo in živahno govoriti.

Ni pa nujno potrebno, da je predavatelj visoko izobražen, da govori ravno iz svoje stroke, da si je sam popolnoma samostojno izdelal predavanje. Saj ravno zato, ker ni dosti visoko šolanih predavateljev povsodi na izbiri, pot iz mesta v oddaljene vasi pa preveč stane, objavljajo centralne organizacije spise, osnutke in načrte predavanj, ki naj bi

olajšali ali omogočili ljudska predavanja tudi tam, kjer bi brez teh pripomočkov ne mogel nihče predavati (ker ni dosti izobraženih predavateljev, ali pa inteligenti nimajo časa, da bi se čisto samostojno pripravili na predavanja o predmetih, ki so potrebni, a oni niso v njih strokovnjaki).

Tako torej naj bi predvsem predavali juristi o juridičnih vprašanjih, zadrugi uradniki o zadrugištvu, zdravniki o zdravstvu, duhovniki o verstvih, politični voditelji o politiki, sadjarji o sadjereji, profesorji iz svoje stroke (jezikoslovje, zemljepis, zgodovina, fizika itd.) itd. Dalje naj bi predavali višje izobraženi inteligenti o predmetih, ki jih obvladajo kot nekaj svoj stranski predmet (diletanti) ali pa na podlagi dobrih, strokovnjaških knjig, spisov ali osnutkov. Končno pa tudi drugi, ki imajo primeren nastop in so sposobni na podlagi dobrih pripomočkov tako predavati, da dosežejo označene namene.

Vsako društvo bi si moralo pridobiti sposobnih predavateljev doma in v okolici, da se izogne stroškom; mnogo v tem oziru lahko koristijo prosvetni okraji. Kjer pa res ni mogoče drugače, naj zahtevajo pomoč od centrale.

Mnogo stvari sploh ni mogoče tako živo in točno opisati, da bi si jih poslušalci mogli jasno predstavljati. Zato so važen, nepogrešljiv **pripomoček za ljudska predavanja**: tabla in kreda, zemljevidi, slike. Ker pa slik radi stroškov društva ne morejo kupovati in ker tudi že poznane stvari človek rad vidi na sliki, je izredno važen pripomoček za uspešna predavanja — **skioptikon**. Potrebne aparate se dobi za 5 do 8000 dinarjev; kjer eno samo društvo tega ne zmore, si posodi od časa do časa skioptikon od sosednega društva, ali pa si društva enega okraja skupno nabavijo skioptikon (v zadrugi). Tu in tam pošlje tudi zveza predavatelja s skioptikonom, da pomaga zbuditi zanimanje ali poživiti zaspano društvo. (V večji meri zveza radi prevelikih stroškov ne more prirejati na deželi skioptičnih predavanj). So še tudi drugi pripomočki, ki bi izvrstno služili izobraževalnim in vzgojnim namenom društev (mikroskop,

kino, marijonetno gledališče, naravoslovne zbirke itd.), a dokler cenejših in potrebnějšíh nimamo (table, zemljevidi, skioptikon), o teh ni čas govoriti.

Kdo naj pride društvena predavanja poslušat?

Predvsem društveni člani, pa tudi vsi drugi ljudje, ki se primerno zadrže, zlasti mladina, ker naj društva širijo izobrazbo v vseh krogih, ne le med društveniki. Seveda mora odbor skrbeti, da pritegne čim več poslušalcev k vsakemu predavanju; posebno še tiste, za katere je kako predavanje posebno namenjeno (gospodarje, delavce, živinorejce, čebelarje, gospodinje, matere, dekleta itd.).

Organizatorično je **posebna naloga podpredsednika** društva (t. 37., 94., 95. poslovnika) skrb za predavanja. Ta mora skrbeti, da se predavanja vrše, da so dobro obiskana; če ne more organizirati rednih, sistematično urejenih predavanj po načrtu, mora poskrbeti vsaj, da se predava na podlagi osnutkov v Vestniku. **Odbornika za treznost in narodno obrambo** morata vsaj po eno predavanje v letu preskrbeti (t. 57., 58. poslovnika). Važno je za manjša in slabotnejša društva, da imata slično skrb za okraj okrajni predsednik in tajnik (t. 137. posl.).

Kakšne napake delamo navadno pri predavanjih?

Premalo jih razglasimo; ne skrbimo dosti za številno, primerno udeležbo; pustimo predavati nesposobne ali nepripravljene predavatelje; s predavanjem bi morali združiti kratke točke (petje, deklamacije, dramatične ali telovadne prizore itd.), ki vlečejo; odbor si mora prirediti načrt za predavanja v naprej za vsako sezono in pridobiti pravočasno predavatelje in nikoli vabiti s frazo: »govorite o čemer hočete«; ne skrbimo za red in mir med predavanjem; ne znamo vcepiti ljudem želje po predavanjih in s primernim ravnanjem dati veselja do predavanj predavateljem; ne razumemo važnega pomena dobrih rednih predavanj in jih smatramo le za nekoristno breme, kot nekaj

»zaradi lepšega«. — Nekaj večjih, bolj-
ših društev si je prav dobro uredilo
zadnje leto »prosvetne večere«.

Ali so res potrebna ljudska predavanja?

Že iz navedenega je razviden pomen,
potreba primernih predavanj. Še bolj
jasno pa to potrebo spozna, kdor raz-
mišlja o tem, kaj manjka našim ljudem,
da bi si mogli dati ali poiskati zadosten
odgovor na vsa vprašanja, ki jim jih
stavi življenje in čas, da bi mogli prav
razumeti kar slišijo na shodih, čitajo v
knjigah in časopisih, da bi bili sposobni
razumno verovati, samostojno misliti in
soditi o novih pojavih, v svojo in v ko-
rist družbe (družine, občine, naroda,
države, cerkve, človeštva, svojih organi-
zacij) vršiti svoje dolžnosti in pravice.

Le tak človek, tako ljudstvo je spo-
sobno obstati in napredovati v vsem
dobrem. Ravno to pa je in mora biti
vrhovni namen našega prosvetnega de-
lovanja! Slovenci, Jugoslovani, katoliča-
ni hočemo obstati in napredovati v vseh
ozirih: v veri očetov, kot narod s svojim
jezikom in dobrimi običaji (slabe mora-
mo iztrebiti), v umnem gospodarstvu, v
zdravju, na premoženju, skratka — v
krščanski kulturi in zdravi civilizaciji.

Toda koliko nam še manjka! Sicer
imamo mnogo časopisja, manj dobrih
dobrih knjig, mnogo organizacij, dosti
si prizadevamo za kulturno napredova-
nje. Toda, kako malo je še ljudi, ki bi
mogli res samostojno misliti in soditi,
ki bi prav razumevali, kar slišijo in be-
ro, ki bi si znali pomagati do svojih
pravic in dobro vršiti svoje dolžnosti!
Kako malo je še res sposobnih župa-
nov, umnih gospodarjev, govornikov,
vzgojiteljev itd. med preprostimi, nešo-
lanim ljudstvom! Kako lahko še zava-
jajo demagogi, goljufi, škodljivci ne le
posameznike, ampak cele vasi, občine
v zmote, do dejanj, ki so v očitem na-
sprotju z načeli, ki jih zapeljani dobri
ljudje smatrajo za edino prava, a jih ne
znajo izvajati v podrobnem, aplicirati v
življenju (vzgoji otrok, gospodarstvu,
gospodinjstvu, verskem, narodnem in
političnem življenju). Koliko je zaosta-
lega, zastarelega še v naših vaseh in
občinah (vzlic vsemu napredku tu in
tam, ki mu pa manjka enotnosti, smo-

trenosti, splošnosti), kako malo je še
razvit socialni čut, socialna zavest, ko-
liko besed (izrazov) bero ali celo rabijo
ljudje, ki jih ne razumejo prav (in je
vse, kar bero in slišijo, kot nerazumlji-
vo ali napak umeto, brez koristi), kako
nerodno še mnogi, premnogi izreajo
otroke, gospodarijo doma in v občini,
kakšne gorostasne napake delajo v po-
litičnem življenju, kako malo poznajo
in razumejo načela, ki jih slovesno iz-
povedujejo in branijo, kako veliko oseb-
nih hlepenj in spletk je še tam, kjer bi
že morala biti merodajna edinole le na-
čela ali socialna korist, koliko ljudi še
smatra vse socialno delo le za šport in
zabavo (edino grobi, materijalistični
egoizem, delo za svojo lastno osebno
korist, jim je pametno, naravno).

Kako težko je ustanavljanje kulturnih
organizacij med takimi ljudmi, kako
majhni uspehi dela za verskonravni
preporod, kako velika politična omah-
ljivost!

Imamo dosti razvit tisk in smo vse-
stransko organizirani. Toda — ali je
naš tisk res dobro organiziran, naši li-
sti tehnično popolni, imajo dosti dopisni-
kov, naročnikov in čitateljev? Ali bi ne
bilo bolje in ceneje, če bi imeli manj
tiska, a bolj urejenega, razširjenega,
plačanega? Ali bi ne dosegali boljših
uspehov z manjšim trudom in stroški,
ako ne bi sto central pošiljalo prošenj,
opominov, časopisov, revizorjev, čekov
itd. v iste kraje in na iste osebe? (Ker
nam manjka na deželi katoliških inteli-
gentov, cela ta povodenj prihaja navad-
no na — župni urad ali na duhovnika).
Ali ne bi bil velik dobrotnik ljudstva,
kdor bi nam modro pristregel in prire-
zal bohotni grm naše razcepke kulture
v tisku in organiziranju? (V. kato-
liški shod je poskušal, a ne zmogel!).
Ta hiba naše kulture povzroča skoro
nepremostljive težave v organizaciji,
tako v centralah, kakor še bolj v posa-
meznih krajih (zlasti manjših, kakor je
90 odstotkov naših župnijskih vasi).

Nemogoče je, da bi eden ali par ljudi
dobro vodilo 10, 20 organizacij, v kate-
rih so večinoma zopet isti člani ali celo
odborniki. Teh par ljudi, ki jih je mo-
goče pridobiti za pristop, ne more pla-

čevati na toliko strani članarine, redno pohajati vse seje, vršiti vse naloge, čitati vse liste. Centrale se jeze, pisarijo, prete, a vse nič ne pomaga. Listi imajo velike deficite, ker jih komaj polovica plačuje; ker jih je preveč, sposobnih urednikov in sodelavcev pa premalo, trpi pri tem seveda tudi vrednost vsebine. Podobno je s predavanji. 10 organizacij v kraju jih ima v pravilih ali vsaj v delovnem načrtu, malokatera jih res prireja, manjka predavateljev in poslušalcev — zato so predavanja skoro propadla.

In vendar smo dokazali, kako veliko nam še manjka. In v ta namen so predavanja potrebna, ker se le v tej obliki more to delo dobro vršiti.

Kaj naj predvsem v predavanjih razlagamo?

Kar je najpotrebnejše in najnujnejše: temeljne pojme, najbolj rabljene tujke in abstraktne pojme, aktualna važna vprašanja.

Brez temeljnih pojmov in umevanja tujk ter česče rabljenih izrazov za abstraktne pojme ne morejo ljudje razumeti skoro nobenega članka v časopisih, nobene poučne knjige, nobenega predavanja. Vse je toraj potrata časa in ljudje tudi kmalu opuste branje in poslušanje vsega, kar jim je nerazumljivo, dolgočasno, prazno. Vzemi v roke časopis in pazno prečitaj uvodnik, politični del, gospodarska poročila, prosvetni del. Štej izraze, ki jih velik del nešolanih bralcev ne razume in pomisli, če sploh bralec brez umevanja teh izrazov more razumeti celo vsebino! Poslušaj govore, predavanja in pazi na ravnoisto. Potem se ne boš čudil, da ljudje neradi bero, da se za predavanja ne zanimajo, da jim je vse preučeno, da dostikrat smešno napak rabijo tujke in učene besede, da mnogi sami ne vedo zakaj se prepirajo in navdušujejo.

Razlaga takih pojmov in izrazov je predpogoj uspehov vsega ostalega prosvetnega dela, je ključ do izobrazbe za večino ljudi. Saj vemo, kolikokrat mora celo akademik iti gledat v slovar ali leksikon; vemo tudi, da ljudje toliko

raje poslušajo, kolikor bolj priprosto in po domače predavatelj govori, ker ga razumejo. A v knjižnici jemljejo skoro edinole pripovedne špise in ilustrirane knjige (zelo malo poučne knjige in pesmi) — ker jih razumejo.

Predavatelj naj se torej omeji pri odbiri tvarine na maloobsežno gradivo, ogiblje naj se neumljivih izrazov in take, ki so neizbežni, sproti razloži, govori naj v kratkih stavkih, mnogo analizira, rabi dosti zgledov in primer iz znanega sveta.

Zanimiva je razlaga neznank v eni številki časopisa, ki je med poslušalci razširjen, z razgovorom o vsebini. Zanimiva so predavanja o temeljnih pojmi iz sociologije (o človeški naravi, o družbi, o pravicah človeka in družbe, o narodu, o državi), iz državoznanstva, zemljepisja, naravoslovja, politike, narodnega gospodarstva, umetnosti, modroslovja itd., če so posejana s krepkiimi zgledi in primerami ter jim sledi prost razgovor (debata), zlasti še, če so na razpolago učni pripomočki (tabla, zemljevid, slike). Pa tudi za predavatelja je tako podajanje lažje kakor učen traktat. Za taka predavanja je lažje pridobiti predavatelja in poslušalce! Večeri s tako vsebino so res prosvetni (izobraževalni), zanimivi, privlačni, so prava šola za poslušalce in vpraševalce. Pa tudi za učitelja, ki na obrazih in iz vprašanj razbere, kaj in kako je pač treba predavati tem ljudem.

Vsako zadevo, dogodek, vprašanje, ki razgiblje na novo naš kraj, deželo, državo ali celi svet, moramo na podlagi časopisja in knjig pojasniti in v pravi luči pokazati v društvenih predavanjih (bolševizem, potres na Japonskem, ustavo SHS, programi naših političnih strank, pravice in naloge kralja, parlamenta, volitve, šolsko vprašanje, V. katoliški shod, Marijanski kongres, nove postave, nove organizacije — fašizem, orjunaštvo — itd., ko se o stvari še ugiba, govori in piše, ko se vse zanima, a še ni ustaljena ljudska sodba). Ni prav, če se zanašamo na časopisje, kdaj in kako bo to storilo. Več in bolje more živa beseda to opraviti, zlasti debata. Kjer v kraju nihče ni kos tej nalogi,

poiščite predavatelja drugod ali ga na-prosrite od zveze.

Taka predavanja in razgovori so nam potrebni in tudi izvedljivi. Kjer se tako dela, pa poje, igra, telovadi, vodi knjižnica in čitalnica, tam imajo res — prosvetno društvo. Ni pa treba, da vsak odsek za svojih 10, 15 članov prireja predavanja. Navadno je predavanje primerno in koristno za vse, zato naj predavanja organizira društvo in vabi vse člane in tudi nečlane (izvzemši zagrizene nasprotnike).

Kolikokrat naj imamo predavanje?

Preveč človek nikoli ne zna. Zato bi bilo prav, če je mogoče, da bi uvedli tedenske prosvetne večere (popoldneve) v vseh društvi. Vsaj enkrat na mesec pa bi moralo biti predavanje v vsakem društvu, ki se zove prosvetno. Kjer se potrudijo, da pridobe za sodelovanje vse inteligentne somišljenike in zbero čim več primernih poslušalcev (ne le otrok in ženic), bo to mogoče. Predavatelj, ki misli na to, česa ljudje še ne vedo, a potrebujejo za svoje življenske in stanovske razmere, ne bo glede tvarine nikoli v zadregi. Gradivo mu nudijo revije, šolske i. dr. knjige, pa tudi časopisi, zlasti če večkrat misli na svoje poslušalce in si tako mimogrede zbira tvarino. Letos nas je knjiga o V. katol. shodu dobro preskrbela!

Pomanjkanje predavateljev bo hitro ponehalo, kjer si ustanove prosvetni okraj in se porazdeli predavanja med

vse predavatelje, ki so v okraju pripravljeni sodelovati. Če vsak letno le 2, 3 predavanja pripravi in jih poda v vseh društvi okraja, bo predavanj in predavateljev kmalu dovelj.

Kaj naj sedaj storimo?

Upam, da spoznate važno potrebo, da se v vsakem društvu, vsakem kraju poskrbi za redna predavanja. S pomočjo kakega šolanega prijatelja si sestavite načrt (naslove) za predavanja ene sezone, potem pa si poiščite predavateljev v sporazumu s sosednjimi društvi. Predavateljem morate dati čas za pripravo na razpolago in jim zagotoviti, da boste skrbeli za dobro udeležbo in red pri predavanjih.

Poskrbite, da bo kdo predaval na podlagi osnutkov, ki jih objavlja Vestnik, Naš dom, Soc. misel, iz knjige V. katol. shoda, iz dr. A. Ušeničnikove sociologije in pa o naši domovini. Ne pozabite na naše naloge glede treznosti in narodne obrambe.

Dogovorite se z društvi okraja kako bi si nabavili do zime skioptikon in pa kako bi ga uporabljali.

V naslednjem objavljamo par starejših načrtov za ljudska predavanja iz arhiva Prosvetne zveze.

Tudi glede predavanj v naših društvi velja z ozirom na potrebe današnjega časa Krekova beseda: **hoteti in začeti je treba**, v tem tiči pač vsa skrivnost.
J. Hafner.

Načrti tvarine za ljudska predavanja.

(Od leta 1920. dalje od raznih predavateljev.)

I.

(Dr. L. Ehrlich.)

1. Duhovne vaje (stalne).
2. Kulturna moč katolicizma v raznih deželah.
3. Neomaltuzijanizem.
4. Seksualno vprašanje.
5. Olike.
6. Pregled naše katoliške organizacije.

7. Pomen katoliškega dijaštva in katoliške inteligence.
8. Pomen šolstva in učiteljstva.
9. Organizacija prosvetnega dela.
10. Jugoslavija.
11. Srbi, Hrvati.
12. Koroško vprašanje.
13. Primorsko vprašanje.
14. Irsko vprašanje.
15. Devica Orleanska.

16. Boljševizem.
17. Tretja internacionala.
18. Pomen morja.
19. Politični katekizem.
20. Šola — učiteljstvo.

II.

(Dr. A. Gosar.)

A. KULTURA:

1. Naš svetovni nazor:

Resnica; kako jo spoznavamo; omejenost človeškega duha; zmote in njihova brezupnost; takozvani »svetovni nazor« polinteligence; samostojno mišljenje; credo!

2. Religija:

a) Potrebna, kot dopolnilo umskega spoznanja; potrebo tega dopolnila kaže praktično življenje.

b) socialni pomen religije; nerešljivost soc. vprašanja brez nje; etika brez Boga.

3. Lepota v življenju:

a) Lepota odsev božji;

b) Lepota v notranjem življenju;

c) Lepota v zunanem življenju: v naravi, v obleki, pohištvo, domovih itd.

4. Idealizem:

a) v zasebnem;

b) v socialnem življenju.

5. Veselje.

B. SOCIALNO ŽIVLJENJE:

1. Naš socialni nazor:

Človek social. bitje; enake naravne pravice; dolžnost dela; človekove pravice in dolžnosti do družbe.

2. Jedro socialnega vprašanja:

Vprašanje jela in dela.

3. Social. vprašanje z materialističnega in idealističnega stališča.

4. Individualizem — komunizem (materialistični).

5. Kršč. socializem:

Organizacija kulturnega, gospodarskega, stanovskega in političnega živ-

ljenja; temelji; zasebna last, prostost v izberi dela, konzuma; omejitve.

6. Samouprava:

a) načelo;

b) samouprava poedincev; zasebnih družabnih enot; samouprava poedinih panog življenja (v kulturnem, gospodarskem, stanovskem in političnem pogledu).

III.

(J. Hafner.)

I. Domovinoznanstvo:

1. Zemljepisni podatki pokrajin: Slovenije, Primorja, Hrvaške, Ogrske, (južne), Bosne, Črne gore, Nove Srbije itd. Meje: oblasti, države, plemen, ver, neslov. narodov v Jugoslaviji. Geološki pogled na Jugoslavijo.

2. Zgodovina: Slovencev, Hrvatov in Srbov (pregled, najvažnejše dobe in dogodki).

3. Folkloristični sestavki: kateri so skupni elementi, kaj nas loči, smeri razvoja do kulturnega ujedinjenja SHS.

II. Državoznanstvo:

Država sploh; pokrajina, občina. Postanek SHS države. Osnovno pravo in ustavno pravo Jugoslavije. Zakonik. Uprava. Sodstvo. Šolstvo. Parlament. Politične stranke. Vojaštvo. Uradništvo. Vladar (Karadžordževići).

III. Gospodarstvo:

Zakoni narodnega gospodarstva. Zadruga (nabavne, konsumne itd). Gospodarske centrale. Banke. Obrt. Trgovina. Industrija. Gospodarstvo države, občine, društva. Državni proračun. Izvoz in uvoz. Carina. Gospodarska politika.

IV. Sociologija (na podlagi Ušeničnikove Sociologije in Krekovega Socializma):

Osnovni pojmi.

Aktualni problemi (iz Časa, Socialne Misli in drugih revij).

V. Politika:

Pojem, zakoni, metode, zgodovina, stranke in njih delo, politične šole, programi, boji, odnosi politike do verstva, narodnega gospodarstva itd.

VI. Izobrazba:

Šolska, društvena, samoizobrazba, časopisje, književnost; svetovna naziranja; razlaga tujk; osnovni pojmi in pregled kemije, fizike, matematike in geometrije, jezikoslovja, pravoslovja, glasbe, umetnosti, verstev, bogoslužij, dramatike, filozofije, vzgojeslovja, telesne vzgoje in zdravstva, naravoslovja, praktična uporaba teoretičnega znanja; skladnost med verstvom in znanstvom.

IV.

(Dr. Fr. Kulovec.)

1. O duhu organične demokracije.
2. Notranje nevarnosti demokracije.
3. Kako pridemo do prave demokracije.
4. Razne države (država stanov, policijska država, absolutistična država, organično pojmovanje države).
5. Naloge države.
6. Dijaštvo in politične stranke.
7. Politika in država.
8. Država — družina.
9. Narodno gospodarstvo — privatno gospodarstvo.
10. Vpliv politike na državno in privatno gospodarstvo.
11. Gospodarski sistemi.
12. Ustava države SHS.
13. Ustave drugih držav.
14. Občine v organičnem pojmovanju države.
15. Poljedelstvo v naši državi.
16. Znanstveni socializem — podlaga socialni demokraciji.
17. Katoliško prosvetno društvo in politično vodstvo katol. ljudstva.
18. Dr. Krek in njegovo delo.
19. Zadružna ideja — družinska ideja.
20. Naše zadružništvo.
21. Zadružništvo in kapitalistične družbe.
22. Stanovska društva in družinska mimesel v njih.
23. Zakaj povdarjamo vzajemnost stanov.
22. Organično in mehanično pojmovanje družbe (družine, občine, države). Razlaga pojmov.
25. Nравne podlage družbe in države.

V.

(P. dr. Guido Rant.)

1. Individualizem in liberalizem.
2. Kapitalizem, socializem in krščanstvo.
3. Komunizem in krščanstvo.
4. Zasebna last in socializem.
5. Alkohol in socialno vprašanje.
6. Katoliška cerkev in rešitev socialnega vprašanja.
7. Socialna vrednost krščanske dobrotelčnosti.
8. Krščanski pojem države.
9. Patriotizem in katoliška cerkev.
10. Politična svoboda in katolicizem.
11. Ljudska prava in krščanstvo.
12. Emancipacija žene in krščanstvo.
13. Cerkev in kultura.
14. Cerkev in šola.
15. Vzgojna moč krščanstva.
16. Rešitev in dvig kmetskega stanu.
17. Moč tiska v dobrem in slabem pomenu.
18. Katolicizem in svobodna misel.
19. Ali smo še katoličani?
20. Nazaj k praktičnemu krščanstvu!
21. Obvezni civilni zakon.
22. Odvzetje imetja »mrtvi roki«.
23. Ali je teološka fakulteta potrebna?
24. Postanek čoveka.
25. Darwin in njegov nauk.
26. Teorija evolucije in krščanstvo.
27. Katoliška načela o umetnosti.
28. Katoliška načela o leposlovju.
29. Indeks.
30. Inkvizicija.
31. Šola in hiša.
32. Žena v društvu.
33. Program SLS razložen v posameznih točkah.

VI.

(N. Velikonja.)

1. Aktualna dnevna vprašanja, ki se pojavljajo ali se imajo pojaviti v bližnji bodočnosti, naj bi se obdelovala v velikih predavanjih Prosvetne zveze v Ljubljani in Mariboru.

Sem spadajo:

Ustava. Izvršitev ustave. Šola in država. Socializem. Krščanski socializem. Časopisje. Vsa zakonodajna vprašanja, obdelana zmerom prej, predno pridejo

pred zbornico (z eno besedo: vse, kar je aktualno in giblje svet v teh dneh).

Izvečki teh predavanj naj bi se dajali kot »Osnutki« Prosvetne zveze vsem društvom in tako pomagali paralizirati vpliv svobodomiselstva na ljudstvo. S takimi predavanji bi reševali načelno ljudsko katoliško stvar in bi že vnaprej odbijali ost nasprotni žurnalistiki.

Zelo važna, zlasti kulturno-bojna vprašanja, bi morali predavati na podlagi teh »Osnutkov« govorniki iz Ljubljane ali iz pokrajinskih središč, da se da stvari večji poudarek.

2. Poleg teh vprašanj, ki bi morala iti istočasno preko cele dežele, bi se morali osnovati strokovni večerni tečaji o stvareh, ki praktično nekaj pomenijo za ljudstvo: n. pr. tekoča pravna vprašanja, pogodbe, testament itd.

VII.

Stvarnik — stvarstvo. Naravno — nadnaravno v svetu okoli nas. Čutno — nadčutno. Človek. Družina. Narod. Država (teorija o postanku, ureditvi, zgodovina, ustroj in naloge moderne države). Občina. Okraj (srez). Pokrajina.

Naša država SHS. (postanek, ustava, parlament, uprava, kralj, zakonik, sodstvo, šolstvo, uradi, vojaštvo, državljanske pravice in dolžnosti, mednarodni odnosi, gospodarstvo — proračun, carinska politika). Geologija in geografija

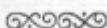
SHS, zgodovina SHS; kaj nas združuje, kaj loči v SHS; zgodovinska naloga Slovencev v SHS, patriotizem katoliških Slovencev, organizirano katoliško ljudstvo »država v državi«?, narodne manjšine v SHS, Slovenci, Hrvati, Srbi, Italijani, Nemci, Madjari, Francozi, Angleži, Čehi, Poljaki, Rusi, Amerika, Azija, Afrika. Verstva. Jeziki.

Znanstvo. Umetnost. Politika. Narodno gospodarstvo. Zadrugištvo. Denarstvo. Konsum. Obrt. Trgovina. Promet. Uprava občine, pokrajine, države.

Kapitalizem. Komunizem. Fašizem. Krščanski solidarizem. Socialni program in delo katoliške Cerkve. Programi strank SHS. Programi katoliških ljudskih strank (SLS, Zentrum, Partito popolare, Lidova strana, Pučka stranka). Metoda in taktika v politiki. Politični cilji, boji in uspehi katol. Slovencev 1848—1924. Nasprotniki organiziranih katolikov v SHS.

Pomen izobrazbe (šolske, društvene, samolastne). Verska šola. Časopis in knjiga. Najnavadnejše tujke v slovenščini. Svetovna naziranja. Kultura — civilizacija. Kaj vpliva na kulturo Slovencev. Organizacije katol. Slovencev. Organizacije nasprotnikov. Vzgoja. Olike. Idealizem in optimizem katol. Slovencev.

Debatni večeri o vprašanjih, za katera se ljudje zanimajo ali ki se v javnosti ravno razpravljajo.

Sklepi odbora Prosvetne zveze v zadevi predavanj

(v seji 24. junija 1924).

1.

Predavatelje naj si vsako društvo in okraj poišče sam, doma in v sosesčini. Za gradivo skrbi Vestnik in druge katoliške revije, v kolikor ga nimajo sami v svoji knjižnici oziroma strokovnem znanju.

2.

Gg. predavatelji naj predavajo pred vsem iz svoje stroke, dalje na podlagi

dostopne literature o časovnih problemih praktičnega pomena, nazadnje šele splošno poučne in zanimive predmete.

3.

Vsako društvo (okraj) naj si skuša urediti tako sistematično predavanja, da kot neprisilna, privlačna, praktična nadaljevalna šola vsakih 4 do 5 let poda zaokroženo poljudno razlago vseh

predmetov in osnovne pojme za pravo umevanje vseh problemov, katere naj bi poznal vsak državljan — oče, gospodar, volivec ... v luči krščanstva.

4.

Na Prosnetno zvezo naj se obračajo glede predavatelja društva le, kadar (kjer) ni mogoče v domači okolici dobiti nikogar, ali če je treba društvo poživiti, ali ob kaki izredni priliki (jubilej, otvoritev doma, poravnava prepirov itd.). V današnjih razmerah je namreč vedno težje dobiti dobrih predavateljev za ta težavni posel, združen s stroški in večkrat še z drugimi neprijetnostmi (slaba pot, vreme, udeležba).

5.

Prosnetna zveza pošlje na zahtevo vsaki včlanjeni organizaciji predavatelja proti povrnitvi potnih stroškov (III. razr. vožnje na železnici in prehrano), ki jih društvo izplača zvezi, ta pa predavatelju. Izjemno (najrevnejšim društvom, ki jih je treba poživiti) zveza to odškodnino more znižati ali odpustiti.

6.

Društva, ki so oddaljena nad 3 km od železnice, preskrbe na svoj račun za prihod in odhod predavatelju voz (ako predavatelj izrecno vnaprej ne izjavi, da želi iti peš). Držite se določene ure!

7.

Prosnetna redno preskrbi predavatelja le, ako društvo vsaj 14 dni poprej naznani svojo željo (čas, kraj, približno udeležbo, predmet, železniško postajo) in izjavo, da se strinja s spredaj naštetimi pogoji oziroma da prosi za delno ali popolno oproščenje povrnitve stroškov (a mora navesti stvarne razloge zakaj).

8.

Za skioptična predavanja plača društvo vrh tega še: od aparata 25 Din, od diapozitivov po 0.50 Din, vozne stroške za dve osebi (predavatelja in operaterja) in aparate (dostavitev na postajo v

Ljubljani in nazaj v tajništvo, 40 Din) ter poskrbi za varno dostavitev aparatov iz kolodvora v društveno dvorano in nazaj na železnico.

9.

Diapozitive se posodi le za en teden (ako se ne dogovorite za daljši čas) in za en teden ter enkratno uporabo diapozitiva se plača 0.50 Din. Kadar se večkrat rabi (n. pr. v društvu in v šoli, ali 2, 3 krat v društvu, ali v dveh sosednjih društvih) diapozitive, se plača tolikokrat po 0.50 Din od slike, kolikokrat so bile rabljene. Poškodovane slike plača društvo po izmeri škode, kakor določi zveza. Razbit diapozitiv stane 25 do 30 Din. Tekst (spisano predavanje) stane 100 do 200 Din. (V drugih deželah je vse to dražje!). Ker so diapozitivi večkrat oddani, treba dosti zgodaj sporočiti željo zvezi.

10.

Za skioptična predavanja naj se oglase zlasti tista društva, ki žele sama (ali s sosedmi skupaj) nabaviti skioptikon, pa bi radi ljudem prej pokazali to napravo. (Dandanes se izplača kupiti skioptikon, ker imamo že veliko zbirko diapozitivov, ki jo z novimi nakupi še vedno pomnožujemo).

* * *

Ti sklepi veljajo dokler ne objavimo drugih.

Upoštevajte, da Prosnetna nima denarja, da bi mogla zastoj prirejati predavanja (to je: sama kriti stroške) in da ima dolgoletne skušnje, ki diktirajo te določbe.

Kadar dobimo večje podpore (ali pa večje dohodke od društev), bomo tudi predavanja mogli ceneje ali brezplačno prirejati. Ne mislite, da vam predava plačan predavatelj, ker dobi komaj dejanske stroške povrnjene, trud pripravne in predavanja, čas in neprijetnosti potovanja je neplačan in smo dolžni vsakemu predavatelju hvalo!

Tajništvo Prosnetne.

Prosvetni večeri.

(Kaplan Vinko Zor, Jesenice).

Eno izmed najbolj uspešnih in hvalevrednih panog našega društvenega življenja in delovanja tvorijo prosvetni večeri. (Ako so dobro pripravljeni in če je v vseh točkah povdarjena enotna glavna misel dotičnega večera, se ljudstvu bolj priljubijo, kakor še tako lepa igra. Težavno je le za številne večere tako hitro zbrati tvarino in jo razporediti v lepo celoto.

Prosvetni večer obsegaj sledeče točke: **Predavanje** (najboljše s skioptičnimi slikami). Predavanje samo naj pojasnuje in dopolnjuje **deklamacija**. Sledi naj stalno vsaj po ena **pevska in godbena točka**, ki se po možnosti tudi naslanja na vsebino predavanja. Kot nameček naj se vprizori kratka **dramatična** (burka) ali smešna slika.

Naj navedem **sporede prosvetnih večerov**, katere smo imeli v našem društvu v zimski sezoni 1923-24.

I. Krekov večer:

1. Godba na pihala. 2. V spomin možu (S. Gregorčič), deklamacija. 3. Delavska himna, poje delavski zbor v svojih delavnih oblekah. 4. Sejalec (dr. Krek), alegorija. (Tisti, ki to pesem deklamira, se napravi v sejaleca, ki stopa po njivi in med deklamovanjem seje). 5. Predavanje o dr. Kreku. 6. Uprizori se III. dejanje iz igre Tri sestre.

Ta prosvetni večer je pokazal občinstvu dr. Kreka kot delavca na socialnem, literarnem in dramatičnem polju.

II. Napoleonov večer:

1. Godba: francoska marseljeza. 2. Ilirija oživljena, (V. Vodnik), alegorija. (Ilirija sedi na prestolu, ovita z žalnim trakom, vključena v verige, okrog nje so zbrani sinovi Ilirije — Slovenec in Hrvat — Napoleon vstopi in jo oživi. 3. Venec Vodnikovih pesmic, poje mešani zbor. 4. Predavanje o Napoleonu (s skioptičnimi slikami). 5. Prizori iz igre Napoleonov samovar (ali pa III. dejanje iz igre Naša kri, spisal Fr. Finžgar).

Občinstvo dobi celotno sliko o tedanjih razmerah v Sloveniji in o mogočem Napoleonu.

III. Po našem jugu:

1. Godba: Jadranski biseri. 2. Zora puca, (alegorija; dve deklici v hrvaški narodni noši jo predočita). 3. Venček hrvaških narodnih pesmi, poje mešani zbor. 4. Hrvatski mornar, (alegorija; mornar privesla s čolnom preko odra, na sredini se vstavi in iz čolna deklamira pesem). 5. Mornar, solospev za bariton. 6. Predavanje s skioptičnimi slikami (Plitvička jezera, obal jadranskega morja, Dalmacija in Bosna). 7. Buči morje jadransko, moški zbor. 8. Kot burka se dramatizira pesmica »Skače Marko po zeleni trati«. (Eden se napravi v kožuh za medveda, drugi v hrvaško narodno nošo s tamburinom in vodi medveda, ki skače po taktu pesmice).

Iz večera spoznajo poslušalci, otožno narodno pesem Hrvatov in Dalmatincev, spoznajo temperament ljudstva, njegove šege in domovino. Samo predavanje bi bilo suhoparno in ne bi dalo celotne slike.

IV. Božični večer:

1. Na betlehemski poljani. (Angel se prikaže pastirjem, ki so zbrani okrog ognja, oznani rojstvo Jezusovo in za poje božično pesem).

2. Sveta noč, blažena noč, to igra orkester, na odru se prikaže živa slika, kako pastirji molijo dete v jaslicah.

3. Sveti večer, (Fr. Jagodic), deklamacija.

4. Božične pesmice za dvoglasen ženski zbor.

5. Predavanje: **Potovanje po sv. deželi** (s skioptičnimi slikami).

6. Zamorčki, spisala s. Elizabeta (v Orliču).

Ta prosvetni večer prestavi človeka s pomočjo božične pesmi res v pravi Betlehem. Človek s svetonočnim razpoloženjem v srcu vse drugače obiskuje sv. kraje.

V. Potovanje po Švici, I. del:

1. Godba: Planinci, koračnica. 2. Na planine, alegorična deklamacija. 3. Pastir, pesem za mešani zbor. 4. Potovanje po Švici (s skioptičnimi slikami). 5. III. dejanje iz veseloigre: Veleturist.

VI. Potovanje po švicarskih gorah, II. del:

1. »Na planincih solnčice sije«, godba, valček. 2. Soči, deklamacija. 3. Studenček, poje mešani zbor, (Sattner). 4. Planinsko cvetje, (uvertura za orkester). 5. Ponosno se dvigajo naše gore, (Foerster), mešani zbor. 6. Pot po švicarskih gorah, (predavanje s skioptičnimi slikami). 7. Rdeči nosovi, burka.

VII. Od Carigrada do Kaire:

1. Godba: perzijska koračnica. 2. Hajdukova oporoka, S. Gregorčič, (alegorično). 3. Janičar, (A. Aškerc), alegorija. 4. Turška kavarna, kuplet za sopran solo, (poje ženska v turški noši pred kavarno). 5. Od Carigrada do Kaire, (predavanje s skioptičnimi slikami). 6. Botra Nerga, burka v I. dejanju.

VIII. Rusija:

1. Ruski begun. Besedilo po Stritarjevi pesmi »Begunec«, dramatizira se cela pesem. 2. Venček ruskih pesmic,

mešani zbor. 3. Tlaka, (alegorija). 4. Godba: venček slovanskih pesmic. 5. Rusija, (predavanje s skioptičnimi slikami). 6. Zdaj gre sem, zdaj gre tja, burka v I. dejanju.

IX. Misijonski večer:

1. Godba: Na gori Sinaj. 2. Prošnja, deklamira zamorček. 3. Povsod Boga, enoglasen zbor. 4. Po misijonih: delo sv. Frančiška v Indiji, kitajski in japonski misijonarji. 5. Umijmo zamorčka, igrice v I. dejanju.

X. Ave Marija:

1. Ave Marija, ženski zbor iz Oratorija: Asumptio B. V. Mariae, komp. H. Sattner. 2. Ave Marija, (A. Vodnik), alegorija. 3. Pomladni Ave, prizor iz Mater Dolorosa, (S. Sardenko). 4. Čuj večerni Ave, orkester. 5. Zadnji Ave; I. slika iz pasijona. 6. Ave Marija, iz opere Gorenjski slavček, za zbor in orkester. 7. Marija v slikarstvu, predavanje s skioptičnimi slikami.

Ta prosvetni večer se je moral ponavljati dvakrat in je res občinstvu pokazal Marijo, polno milosti in lepote.

(Prosim vsa druga društva, ki prirejajo prosvetne večere, da pošljejo »Vestniku« poročilo in sporede svojih večerov. — Tajnik Prosvetne.)

Poročilo Prosvetne zveze v seji stalnega odbora za katoliške shode

(4. julija 1924).

Uspeh katoliških shodov so sklepi (resolucije), ki jih po treznem razmišljanju sprejmejo delavni odseki in odbore zborovanja. Ti uspehi pa ostanejo — papirnati, če teh sklepov nihče ne izvaja. Da ne bi pozabili, kaj je sklenil kat. shod in kakšne naloge nam je naložil, je izdal odbor knjigo o V. katoliškem shodu. Ker pa se rado primeri, da tudi lepa knjiga ostane pozabljena, je za društva prevzela naša zveza prodajo te knjige. (Broš. 60 Din, lepo vezana 80 Din). Nabavite si jo!

Sestavil se je pa tudi stalen odbor, ki ima nalogo opozarjati razne organizacije, katere sklepe kat. shoda so posamezne organizacije dolžne izvršiti in pri tem pomagati jim. Organizacije pa od časa do časa obveščajo ta odbor o svojem delu, v kolikor so sklepe katol. shoda že izvršile.

To delo se vrši v sejah. In v zadnji seji stalnega odbora za kat. shode je poročal tajnik Prosvetne o nalogah, ki odpadajo na Prosvetno ter o delu, ki ga je že izvršila oziroma ga namerava

izvršiti. Potrebno je, da tudi društveni odbori vedo o tem, zato poročamo najvažnejše, v upanju, da bodo odbori skrbeli za izvajanje sklepov kat. shoda tudi v društvih. Saj koristi in sadovi ne zore v sejah, zborovanjih, manifestacijah in spisih, ampak iz podrobnega dela v društvih.

1. Da bi lažje vršila prosvetna organizacija svoje izobraževalno delo, je bilo treba najprej poživiti in preurediti organizacijo samo. Zato smo uredili pisarno, preuredili Vestnik, knjižnico, razne sezname, pre naredili pravila, izdali poslovník, založili enotne poslovne knjige, članske izkaznice in znake, poživili stike z društvi doma in z zvezami v inozemstvu, izgradili skioptično centralo, organiziramo prosvetne okraje.

2. S tako preurejeno in oživljeno organizacijo skušamo izvajati, kar nam nalagajo »Resolucije odseka za narodno prosveto« (glej Poročilo o 5. katoliškem shodu, stran 325 do 328; I., II., III., V.), kolikor pa spada v naš delokrog in nam dopuščajo sredstva seveda tudi vse druge resolucije, ki zadevajo bolj druge organizacije.

3. Na važnost Mohorjeve družbe smo opozorili s spisom v Vestniku (jan. št. 1924); društveni odbori imajo dolžnost, da se tako predavanje in agitacija res tudi izvrši.

4. Versko in apologetično izobrazbo moramo vršiti s predavanji. Predavateljev nam v tem oziru ne manjka (vsak duhovnik je specialist za to in ima svojo knjižnico), le pritegniti jih morate k delu in skrbeti za udeležbo (prav pri vseh kulturnih narodih se več, dosti več predava o tem, kakor pri nas!). O politični izobrazbi govoriti je težje; časopisje dosti piše, toda temelji so pomanjkljivi in manjka nam takih spisov. Po možnosti otvori Vestnik nov kot »Politična šola«; zelo poučne spise o tem predmetu pa objavlja »Naš Dom«, ki naj ga naroči vsako društvo. Glede narodnostne izobrazbe predvidevajo naša pravila in poslovník za vsak odbor posebnega odbornika za narodno-obrambno delo, Vestnik pa je že ponovno objavil gradivo in podpira Slov. Stražo ozir. Jug. Matico.

5. Predavanja so izredno važna zadeva naše organizacije. Zato tudi Vestnik objavlja osnutke, dasi naše revije (zlasti Socialna Misel, Čas, Narodni Gospodar, Prerod, Naš Dom) in razne knjige (Poročilo o 5. katoliškem shodu, Sociologija, Izbrani spisi o Kreku, Slovenci, Grudnova Zgodovina Slovencev, Melikov Zemljepis Jugoslavije in Zgodovina SHS, Brinarjevo Domoznanstvo SHS itd.) prinašajo sproti dosti gradiva.

O ureditvi predavanj se je zadnje mesece posvetoval zvezni odbor in bo Vestnik ter tajništvo vse storilo, da se začne novo življenje v društvih. Seveda bo to šlo le, ako bodo odbori upoštevali navodila zveze! O poživitvi organizacije smo že zgoraj govorili. Dohodkov pa ima Prosveta še vedno zelo malo, niti četrtnine tega, kar bi kot minimum morala dobivati redno, da bi mogla vršiti vse svoje današnje naloge. Skoro celo svoje premoženje je letos naložila v potrebščine za skioptična predavanja.

6. Knjižničar in odbor imata v evidenci književni trg, pomoči iščeta tudi pri strokovnjakih. Še letos izdamo seznam knjig, ki naj bi jih predvsem imelo vsako društvo v svoji knjižnici. Vestnik, nove poslovne knjige za knjižnice, pomnožitev centralne knjižnice... pričajo, kakšno važnost polagamo na izboljšanje naših knjižnic.

7. Politični in državljanski vzgoji želimo posvetiti posebno pažnjo. Imamo med skioptičnimi (diapozitivni največ v ta namen služečih slik. Zavedamo se prevažne in kočljive naloge, da v politično razburkanem času treba ohraniti oziroma vstvariti jasne, pravične pojme o državi, pravicah in dolžnostih državljanov itd. Zal, da manjka učnih pripomočkov in gmotnih sredstev, da bi mogli to nujno nalogo vršiti hitreje in v širšem obsegu.

8. Vse, kar zadeva dramatiko, je naloga avtonomnega Ljudskega odra, ki ga vodi eden odbornikov Prosvetne. Ta skrbi za nove igre, izposoja igre in garde-robo, gostuje, vodi evidenco podeželjskih odrov, prireja tečaje itd. Slično delo v svoji stroki vrši Pevska zveza, ki izdaja svoj list (Pevec) in je, dasi ima

tudi samostojna pravila, včlanjena v Prosvetni.

9. Že par let si Prosvetna mnogo prizadeva, žal skoro brezuspešno, da bi poživila Slov. Stražo, kateri daje brezplačno streho in prostor v Vestniku.

10. Ženski organizaciji doslej še nismo mogli dosti pomagati; upamo, da bo to mogoče še letos, ker je med najvažnejšimi nalogami našimi, da se organizira velika in delavna ženska zveza. Tudi pri organizaciji šolstva in misijonstva skušamo pomagati.

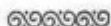
11. Ideja skupnega velikega Prosvetnega doma v Ljubljani, ki bi dal streho vsem centralnim prosvetnim organizacijam, nudil primerne prostore za tečaje in prireditve, omogočil realizacijo Krekove akademije itd., se ponavlja že več let na zborovanjih Prosvetne, ki

žal še ni mogla pridobiti gospodarskih krogov, da bi se začelo z delom.

Na tej seji se je izrekla želja, naj bi se v društvih kar po vrsti vršila predavanja na podlagi Poročila o 5. katoliškem shodu, da bi v vsakem kraju oživele misli in resolucije shoda, se izvežbali govorniki in uspeh debate sporočil kot resolucija odboru (na naš naslov).

Tajnik Hafner J. je dobil nalogo, naj do jeseni začne s pripravami za osnovanje zadruga »Naš Dom«, ki naj skuša realizirati idejo skupnega prosvetnega doma v Ljubljani.

Važno je bilo tudi poročilo univ. prof. dr. Ehrlicha o pripravah za katoliško šolo, o kateri bo kmalu mnogo pisalo časopisje, osnutka za predavanje pa je že objavil Vestnik. J. H.

Delo za treznost.

Ena izmed naših največjih narodnih bolezni je pijančevanje. Zato z velikim veseljem pozdravljamo delo »Svete Vojske«, ki se je v zadnjem času izredno poživila. Izdala je enoten pravilnik za podružnice, ki naj bi se osnovala v vsaki župniji. Pravilnik je kratek in pregleden. Kdor ga želi, naj piše »Sv. Vojski«, ki ga na željo pošlje.

List »Prerod« (glasilo »Svete Vojske«), izhaja redno 1. dan v mesecu in prinaša zanimive članke in slike. Kakor čujemo, se bo list še bolj izpopolnil, tako da bo popolnoma ustrežal svojemu vzvišenemu namenu.

»Sveta Vojska« je pričela izdajati tudi poseben list za mladino. Ta list »Mladi junak« bo prinašal izredno veliko slik. Upamo, da si bo v kratkem osvojil srca za vse dobro vnete mladine.

Naša častna zadeva je, da »Sveto Vojsko« koilkor mogoče podpiramo. Zato naročimo za vsako društvo in knjižnico vsaj po en izvod »Preroda« in »Mladega junaka«. Dalje naj bi skušali odborniki za treznost v društvih osnovati treznostni odsek, ali pa naj bi delali na to, da se v dotičnih krajih podružnica »Svete Vojske« (za ustanovitev je treba pet članov) čimpreje ustanovi.

Vsa društva, ki žele skioptična protialkoholna predavanja, naj se obračajo naravnost na »Sveto Vojsko« (Ljubljana, Poljanski nasip 10), odkoder bodo dobila vsa potrebna pojasnila in govornika.

Treznost je temelj vsakemu delu. Naša društva naj se zavedajo, da bodo izvršila največji kos svojega programa, ako bodo izdatno pripomogla do stizenja našega ljudstva. Resolucije katol. shoda ne smejo ostati samo na papirju, temveč se morajo tudi izvršiti.

Tajništvo »Svete Vojske.«

Organizacije slovenskega katoliškega dijaštva.

Živimo v času organizacij. Ljudje raznih stanov in raznih svetovnih nazorov se združujejo v svoje organizacije, ker čutijo ves pomen gesla: v organizaciji je moč. Tudi kat. slov. dijaštvo čuti veliko potrebo organizirati se v društvo, kjer hoče doseči ono izobrazbo značaja in samostojnosti, ki mu je šola ne nudi. Da bomo razumeli današnje stanje dijaških organizacij, je potrebno, da se malo ozremo v zgodovino. — Pred l. 1888. je vladala med slov. narodom v splošnem velika neorijentiranost glede kulturnih in verskih vprašanj, dokler ni dr. Mahnič prinesel s svojim »Rimskim katolikom« mnogo luči vsem kat. izobražencem, ko je osvetlil vsa kulturna vprašanja s stališča katolicizma. — Takrat so se začeli deliti izobraženci v dva tabora: svobodomiselcev in katoličanov. Tudi dijaki kat. svetovnega prepričanja — posebno visokošolci — so začutili potrebo, da dobe jasnost v vseh verskih in kulturnih vprašanjih in so se združili za delo proti svobodomiselnim dijakom v svoja kat. akad. društva. Leta 1894. se je na Dunaju ustanovila Danica in leta 1901. Zarja v Gradcu. To so pričetki

laičnih dijaških društev. — Ideje dr. Kreka, dr. Mahniča, dr. Srebrniča, dr. Jegliča so nudile dosti materiala za teoretično razmotrivanje v društvi in za praktično delo članov med narodom. Tudi srednješolci in srednješolke so začutile veliko vzgojno silo organizacije in so se začeli l. 1918. združevati v samostojne srednješolske organizacije. Tako imamo že danes zelo razvito dijaško organizacijo, ki izgleda v celoti takole: deliti moramo 1.) organizacije, ki delujejo med šolskim letom, 2.) med počitnicami. Med šolskim letom delajo srednješolci in srednješolke v svojih srednješolskih organizacijah, ki so v Ljubljani, Kranju, Novem mestu, Škofji Loki, Kočevju, Št. Vidu, Celju, Ptujju in Mariboru. Srednješolci se izobrazujejo v svojih krožkih, ki so delavne celice cele organizacije. Imajo: literarne, pevske, telovadne, apologetične, kulturno-zgodovinske, socialne krožke in še druge. Vse srednješolske organizacije moške so združene v centrali Srednješolski sekretarijat in ženske v Ženskem sekretarijatu.

(Dalje prih.)

Ljudski oder v Ljubljani

priporočila odrom v bodoči seziji poleg iger, ki jih ima v arhivu in ki so bile popisane v preteklem letu v »Vestniku«, posebno nastopne igre:

Zaloigre in drame: Črnošolec, Pri Hrastovih, Mrak, Lepa Vida, Prababica, Za pravdo in srce, Vest,* Duše,* Bankrot,* Razbojniki, Clavigo.*

Ljudske in narodne igre: Na Osojah, Stari Ilija, Deseti brat, Revček Andrejček, Ne v Ameriko,* Bele vrtnice, Ne v loterijo.*

Veseloigre in burke: Namišljeni bolnik, Gruda, Ulica št. 15, Veleturist, Danes bomo tiči, Po 12 letih, Scapinove zvijače, Učenjak, Ženitev, Pri belem konjičku, Babilon, Revizor* (m), Težke ribe, Charlejeva teta, Hlapec,* Čevljar baron, Polet,* Okrog zemlje v 80 dneh (m), Strah z dolgo roko

(m), Stric v Toplicah,* Lumpacij Vagabund (m), Davek na samce.

Razne druge igre: Misijonske igre, Pasijon, Quo Vadis?, Zapravljivec, Tujec,* Sv. Miklavž,* Sv. Julija (ž), Kraljestvo palčkov (o), Tončkove sanje (o), Bratec in sestrica (o) itd.

Z* označeni naslovi so nove igre (prevodi Ljudskega odra), označba (m) pomeni samo moške, (ž) samo ženske, (o) pa samo otroške vloge (igre).

Igre se pošiljajo izključno le po poštne povzetju. Za naročitev zadostuje dopisnica, ki naj vsebuje natančen naslov naročnika in zadnjo pošto. Pri osebnem prevzemu iger je prinesiti s seboj pooblastilo dotičnega društva, ki jamči za izposojeno igro. Izposojevalni rok traja štiri tedne, po preteku tega roka je plačati brezpogojno še enkratno izposojnino.

Garderoba se izposojuje izključno le osebno in se ne razpošilja po pošti. Izposojnino je plačati vedno naprej. Izposojevalni rok traja najdalje štiri dni. Izposojevalec mora prinesiti s seboj izjavo dotičnega društva, ki se zaveže, da vrne garderobo v pravem času, polnoštevilno in nepokvarjeno nazaj in da jamči za vsako škodo ali izgubo. Izjava mora imeti društveno štampiljko in podpis dveh odbornikov. Brez take izjave ne sme garderober ničesar izposoditi. Garderoba in igre se izposojujejo le društvom, ne pa privatnim osebam. Ljudski oder ima na razpolago moške narodne noše, rimske noše,

nekaj viteških oblek, belokranjske narodne noše, oblekice za škrate itd., razne rekvizite, baroke in drugo.

Pisarna Ljudskega odra poluje od 1. oktobra t. l. naprej redno vsak dan od 5. do 7. ure popoldne (izvzemši nedelje in praznike). V tem času se izposojujejo igre, garderoba itd. ter dajejo strankam razne informacije in navodila. Pismenim vprašanjem je priložiti vedno znamko za odgovor. Do 1. oktobra pa posluje pisarna le vsak ponedeljek, sredo, petek in soboto od 5. do 7. ure popoldne. **Tajništvo Ljud. odra.**

Iz društvenega življenja.

Kje prodaste note za tamburaški zbor? Sporočite zvezi: katere in po čem jih prodaste ali posodite.

Katerkoli društvene potrebščine želite prodati, pišite zvezi (kaj, ceno, v kakšnem stanju). Marsikaj neuporabljeno leži že 10 let v enem kraju, kar bi rabili v korist ljudstvu drugod.

»Vestnik« št. 1. do 3. 1. 1923. je izšel še kot priloga »Slovenca« in ga ni več mogoče dobiti. Zato na tozadevna vprašanja ne bomo več odgovarjali. Dobi se pa »Vestnik« št. 4. do 12. 1. 1923 in leta 1924.

Protialkoholne diapozitive naj vrne zvezi društvo, ki si jih je izposodilo, ker jih žele dobiti drugi!

† **Miha Moškerc.** 12. avg. se je udeležilo pogreba dolgoletnega delavnega člana odbora S. K. S. Z. urednika g. M. Moškerc za stopstvo odbora Prosvetne z zastavo. Bog mu bodi plačnik!

Predavala sta: g. Laznik v Predosljih dne 20. julija (skiopt.), g. dr. Puntar v Borovnici dne 10. avgusta.

Ustanovili so prosvetni okraj: za Poljansko dolino: Trata, Poljane, Lučine; za žirovski okraj: Žiri, Vrh Sv. 3 Kraljev.

Zborovanje Slov. katol. dijaštva v Ljubljani 24. do 27. julija je obsegalo 12 predavanj, poročila o dijaških organizacijah, razprave o poslovniku in pravilih, volitve odbora in komerz. Zelo veliko so razpravljali o razmerju dijaškega Orla do dijaških organizacij in nato sklenili, da bodi Orel odsek dij. društva in da naj se dijak usposoblja za delovanje v vseh organizacijah katol. ljudstva.

Prosvetno zvezo so visokošolci pred počitnicami prosili, naj jim pojasni, kako bi v počitnicah mogli prosvetnim društvom pomagati. To je storil s posebnim dopisom in predavanjem gg. visokošolcem tajnik Prosvetne, ki je tudi vse dni zastopal zvezo na dijaških zborovanjih. Čast dijaštvu, ki se je

zavedlo Krekove oporoke tudi glede prosvetne organizacije!

Skioptična predavanja za zimsko sezono je treba pripraviti pravočasno! Poglejte aparate, uredite jih, če kaj manjka, naročite pri zvezi (traja par mesecev predno dobimo blago iz inozemstva).

Za knjižnice! — Izšla je knjiga: Jos. Lavtižar, V petih letih okrog sveta. Ráteče-Planica 1924. Str. 171. Cena broš. Din 24.—

Cudoviti doživljaji slov. vojakov-njetnikov na Ruskem v svet. vojni in njihovo osvobodjenje. — Kakor malokatera, je ta knjiga primerna za naše knjižnice. Društveniki jo bodo brali z velikim veseljem in užitkom. Močnejše knjižnice naj jo naroče v več izvodih. Naročajte jo potom Prosvetne zveze.

Kolekovanje prijav za odmero veselilne takse. Ministrstvo financ (generalna direkcija posrednih davkov) je z naredbo od dne 14. 7. 1924 odločila, da gori omenjene prijave, kakor tudi prijave uporabe obločnice, niso podvržene taksi in jih ni treba kolekovati. Take prijave služijo le kot olajšava v administraciji dotičnega oblastva in jih ni smatrati za vloge.

Občni zbor Pevske zveze se je vršil dne 24. avg. v Cerkljah na Dol. Pri sv. maši je pel zbor leskovškega pevskega okraja. Urednik č. g. Fr. Zabret je predaval o ljudskem petju v cerkvi. Po poročilih in sklepanju o predlogih so izvolili za častnega člana skladatelja p. Hugolina Sattnerja. Novi odbor: predsed. kan. dr. Fr. Kimovec (Ljubljana), Ljubljanci: Lavrič, dr. Logar, Mihelčič, Poznič, prof. Premrl, Terček, Zabret, Zdešar, Zorn, pevovodja zveze prof. Marko Bajuk; Radovljčan Jane, Loboda iz Šmartna pri Litiji, Celjan Mihelčič, Mekinčan Primožič, Vičan p. Zajc. Artistični odsek: p. Hugolin Sattner, prof. Premrl, kan. dr. Kimovec, p. Zajc, Zdešar, Svetek, Bajuk Revizorja: Medved, Hafner.